

Život ve stínu odkališť: arménské vesnice volají po řešení, Arnika zahajuje monitoring znečištění

19.12.2025 - | Arnika

V arménském regionu Syunik se environmentální zátěž, sociální problémy a nedostatek základních služeb prolínají v každodenní realitu. Právě do dvou takových komunit - Gomaran a Geghanush - zamířili letos v létě experti Arniky spolu s partnery EcoLur a CCMS v rámci projektu Ekologická transformace těžebních oblastí v Arménii, podpořeného Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Cílem bylo pomoci místním obyvatelům porozumět skutečné míře znečištění, posílit jejich schopnost jednat se státní správou a hledat cesty k bezpečnějšímu a udržitelnému rozvoji.

Gomaran: Stárnoucí vesnice mezi lesy a těžebním odpadem

Jen dva kilometry od města Kapan leží malá vesnice Gomaran s přibližně 70 obyvateli. Většina z nich jsou senioři - mladí lidé odcházejí kvůli nedostatku práce i služeb. Tradiční zemědělství slábne: chybí voda na zavlažování a pastviny se po válce v roce 2020 z velké části staly pro obyvatele nedostupné.

Nad vesnicí se nachází odkaliště Geganutsh, kam Kapan Ore Processing Combine ukládá těžební odpad. Obyvatelé dlouhodobě upozorňují na zhoršující se kvalitu vody, prašnost a zdravotní problémy. „Nemáme zdraví, nemáme vodu, nemáme sklizeň ani práci. Mladí lidé odešli a my tu zůstali sami," říká Ruzanna Khudaryan. Stejně jako další obyvatelé žádá alespoň základní lékařskou péči a řešení krize s pitnou vodou, kterou teď lidé musí kupovat v obchodech. Mnozí spojují časté výskyty onkologických onemocnění a kardiovaskulárních problémů přímo s blízkostí odkaliště a kontaminovanými vodními zdroji.

Geghanush: Vesnice na hranici, pod kterou se už 60 let hromadí těžební odpad

Geghanush, ležící šest kilometrů jižně od Kapanu, je větší než Gomaran - žije zde kolem 300 obyvatel. Ani zde však nejsou pracovní příležitosti a většina rodin se živí zemědělstvím. Vesnice je přitom přímo spojena s těžebním průmyslem: rozsáhlé odkaliště Geghanush je v provozu už od roku 1962 a bylo opakovaně rozšiřováno. Podle dokumentace pro EIA z roku 2024 obsahovalo ke konci března 2023 více než 7 milionů m³ kalů. Společnost nyní žádá o navýšení kapacity až na 17,4 milionů m³.

Obyvatelé se obávají, že stále vyšší hráz přináší rizika nejen pro životní prostředí, ale i pro jejich zdraví. „Když fouká vítr, přichází k nám prach a zápach z údolí. Stromy schnou, ovoce se kazí. Nevíme, jak je využívána finanční pomoc od firmy, která má odkaliště na starosti," popisuje situaci místní obyvatelka Zhanna Sargsyan.

Co v komunitách děláme: Měříme znečištění a posilujeme práva místních

V obou vesnicích Arnika a její partneři odebrali vzorky půdy z domácích zahrad, sedimentů, okolí odkališť a biologické vzorky (moč) obyvatel. Podle metodiky a zkušeností, které Arnika dlouhodobě uplatňuje v Česku i v dalších zemích, budou vzorky analyzovány v akreditovaných laboratořích - Státním zdravotním ústavu, Státním veterinárním ústavu a Vysoké škole chemicko-technologické v

Praze.

Jak ukazuje naše práce v Arménii v posledních letech, zveřejnění tvrdých dat je pro místní komunity zásadní. Pomáhá potvrdit nebo vyvrátit podezření na kontaminaci, otevřít dialog mezi obcemi a státní správou, posílit schopnost obyvatel účastnit se řízení o EIA a dalších procesů a lépe plánovat alternativní ekonomické aktivity a udržitelný rozvoj.

Výsledky výzkumu z Geghanushe a Gomaranu budou proto také veřejně prezentovány přímo v komunitách – stejně jako v jiných oblastech Arménie, kde Arnika působí.

Proč se těmto oblastem věnujeme

Region Syunik patří k nejvíce zatíženým těžbou v celé zemi. Zároveň se jedná o území, které čelí vážným sociálním problémům, nedostatku služeb a vysokému odlivu obyvatel. Arnika zde spolu s partnery dlouhodobě usiluje o tři hlavní změny:

Tyto cíle jsou i součástí širší dvouleté práce popsané v závěrečném hodnocení projektu, podle něhož se díky aktivitám Arniky podařilo mimo jiné posílit komunikaci mezi komunitami a státní správou a zvýšit povědomí o chemické bezpečnosti v Arménii.

Další kroky

Po dokončení laboratorních analýz proběhnou v Gomaranu i Geghanushi veřejné prezentace výsledků. Obyvatelé získají doporučení, jak minimalizovat zdravotní rizika, a partnerské organizace budou nadále podporovat jejich zapojení do rozhodovacích procesů. O výsledcích výzkumu budeme informovat na webu Arniky během roku 2026.

<https://arnika.org/novinky/zivot-ve-stinu-odkalist-armenske-vesnice-volaji-po-reseni-arnika-zahajuje-monitoring-znecistení>